

ڈاکٹر سید اختر حسین اختر

ڈاکٹر سید اختر حسین اختر 3 مئی 1937ء نوں مالاکنڈ ڈوئیرن دے ضلع دیر دی تحصیل
 اچ دے اک پنڈ کوئی گراں وچ سید برکت علی شاہ ہوراں دے گھر پیدا ہوئے۔ مڈھلی
 تعلیم اچ، بٹھیل مردان تے پشاور توں حاصل کیتی۔ 1954ء وچ میٹرک پاس کرن مگروں
 منہ دے محکمے وچ ملازم ہو گئے۔ 1958ء وچ لاہور آئے۔ بی اے بی ٹی کرن مگروں
 1962ء وچ سکول ٹیچر مقرر ہو گئے۔ اسلامیہ ہائی سکول ملتان روڈ دے ہیڈ ماسٹر رہے۔
 فیسٹر ڈھارٹ سکول ٹیچر روڈ دے پرنسپل رہے جمہور 1997ء وچ ریٹائر ہوئے۔
 اوہناں دیاں انتظامی صلاحیتاں اسی اوہناں دیاں تحریراں نوں منظم تے سوہنیاں
 بنادیندیاں نیں۔ آپ دی مادری زبان پشتو اے پر اوہ جدوں دے پنجاب وچ آئے
 پنجابی زبان تے ادب دی سیوا اک آپجے تے سچے جذبے نال ایس انداز وچ کیتی کہ وہ
 خالص پنجابی ای لگن لگ پئے۔ ایسے جذبے پاروں 1976ء وچ ایم اے پنجابی کیتا
 تے پنجاب دیاں لوک رسماں لوک عقیدے تے لوک ڈرامے دے حوالے نال بوہت
 اچھی پدھر تے تحقیقی تے علمی کم کیتا۔ ہن تک اوہناں دا شعری مجموعہ ”دل دیاں پیڑاں“
 1966ء وچ شائع ہویا۔ ایس توں دکھ ”کھلے موتی“ نثری مضموناں دا مجموعہ 1966ء
 وچ تے ”پنجابی کمپوزیشن“ شائع ہوئے۔ پنجابی زبان تے ادب دے معیاری سالے
 ”لہراں“ نوں سلسل 27 درمیاں توں جاری رکھنا اوہناں دا اک ہووے منہرا کارنامہ اے۔
 جیہدے راہیں اوہ پنجابی زبان دی خدمت کر رہے نیں۔

پنجاب دیاں لوک رسماں

لوک رسماں اصل وچ ساڈی رہتل دیاں ای پیداوار نیں تے کسے وی معاشرے دے اچھے تے بُرے وسیب تے وسیکاں دی امیری یاں غریبی داثیشہ دکھان والیاں ہوندیاں نیں۔ ایہہ چنگیاں وی ہوندیاں نیں تے بُریاں وی — سادہ وی تے گھجھلاروی — لوکاں تے بھارپان والیاں وی تے ادھناں دا بھار ہولا کرن والیاں وی — سماجی حالت نوں خوشگوار بنان والیاں وی تے ایمنوں تباہ برباد کرن والیاں وی — سگوں رنج اکھنا چاہیدا اے کہ مجموعی طور تے ملک تے قوم دی اُساری کرن والیاں وی تے بعض حالتاں وچ ایمنوں گراوٹ دے ڈونگھے کھڈیاں وچ سسٹن والیاں نیں۔ لوک رسماں بھانویں کوئی قانون تے نہیں ہوندیاں پر فیرو دی ایہہ قانون نالوں دودھ وقعت تے اہمیت رکھن والیاں لکھن پڑھن وچ آئیوں بناں اسی سینہ بسینہ چلندیاں رہندیاں نیں۔ لوک رسماں دُنیا دے ہر ملک تے ہر خطے وچ ہوندیاں نیں۔ ایہہ دکھری گل اے کہ مختلف مکاں وچ ایہناں دیاں شکلاں دکھو دکھ ہون۔ ایہہ رسماں سماج دا اٹوٹ انگ ہوندیاں نیں۔ کئی واری کجھ اصلاح پسند لوک رل کے جے کسے بھیڑی تے مکروہ قسم دی رسم نوں مکانا چاہن وی تے مکا نہیں سکدے کیوں جے ایہہ رسماں لوکاں وچ اینیاں رچ مچ گئیاں ہوندیاں نیں کہ ایہناں نوں مکان دا جتن کرن والے نوں پاگل سمجھیا جاندا اے۔ خاص کر کے پنجاب دے واسی تاں صدیاں توں ایہناں نوں نمک دامنڈ بناٹی پھر دے نیں تے ہر حال وچ ایہناں نوں اپنان تے پورن دی کوشش کر دے رہے نیں — جدوں تائیں ساڈے پرانے زمانے توں چلدے ایہناں رواجیاں نوں پورا نہ کیتا جاوے ساڈی عزت قائم نہیں رہندی۔ نمک لتھ جان دا ڈر ہوندا اے۔ سگوں کئی وارتاں ایس نمک دی خاطر تن من دھن دی

بازی وی لادتی جاندی اے۔ ساڈے ایتھے عام طور تے شادی ویاہ دیاں رسمیں
 بڑیاں دھوم دھڑکے نال منائیاں جاندیاں نیں۔ پر ایس دھوم دھڑکے دانٹہ تھیں
 سارا می قرض لئی ہوئی رقم دیاں سود سنے بھاریاں قسطل اتارن دا مسئلہ پیش آؤندا
 اے تاں شادی خانہ آبادی دی تھاں خانہ بربادی دا نقشہ بن جاندی اے۔ جیہڑے
 بندے دی شادی اُتے قرض لیا گیا ہوندا اے اوس وچارے دا ایس قرض دی واپسی
 کردیاں کردیاں لک دوہرا ہو جاندی اے۔ ایسے گٹر وچ اوہدی اولاد جو ان دی اے
 تے فیراوہ اپنی اولاد دیاں ویاہوں شادیاں اُتے اوہو کچھ کردا اے۔ جیہڑا کچھ نک رکھن
 لئی اوہدے مایاں کیتا سی۔ تے ایہہ چکر انجے اگلیاں کئی پڑھیاں تائیں چلدا رہندا اے۔
 لوک رسمیں دے کچھ نقصان دی نیں تے کچھ فائدے دی۔ مثال دے طور تے
 پنجاب وچ ورتن بھاجی نوں خاص اہمیت حاصل اے۔ ایہہ اصل وچ رہتل دا لین
 دین اے۔ جے اج تسیں کہے دی شادی یا خوشی غمی دے موقعے اُتے کچھ ورتا
 آئے او تے کل کلاں نوں اوہ تہاڈے کہے اجیہے موقعے اُتے تہاڈے نال تہا تھوں
 اسی ورتے گا یعنی تہاڈی دتی ہوئی رقم توں کچھ ودھ رقم اسی تہا نوں دے کے جاوے گا۔
 انج وکھو وکھ موقعیاں اُتے تسیں لوکاں نوں تھوڑا تھوڑا کر کے جو کچھ دتا ہوندا اے اوہ
 اک مٹھ تہا نوں اوس ویلے مل جاندی اے جدوں تسیں کوئی ویاہ شادی کر دے او۔ اوس
 خوشی دے موقعے اُتے تسیں جیہڑا خرچ کرنا اے اوہا چنگا چوکھا حصہ تہا نوں موڑویں
 بھاجی راہیں مڑاؤندا اے تے انج تہاڈے اُتے قرض دا بھار ہولا ہو جاندی اے۔
 بعض تھانواں اُتے ایس نوں ہور بہتر شکل وچ ورتوں وچ لیا جاندی اے۔
 مثال دے طور تے عقیقہ یا ورہے گنڈھ (سالگرہ) دے موقعے اُتے تہاڈی
 ورتی ہوئی رقم مڑاؤے گی تے ایس رقم نال تہاڈی کوئی ویلے دی لوڑ پوری ہو
 جاوے گی۔

انچ پنجاب دیاں لوک رسماں وچ معاشرتی لین دین دا معاملہ اے۔ اوہدے وچ عورت نوں خصوصی اہمیت حاصل اے۔ عورت بھائی دھی ہووے، نوہنہ ہووے ماں یا بھین ہووے۔ ویاہ شادی یا کسے خوشی دے موقعے اُتے ایہنوں سب توں ودھ حصہ ملدا اے۔ ایہہ شاید ایس لئی کہ ساڈے ایہتھے پتریاں دی نسبت دھیاں نوں جائیداد وچ حصہ نہیں ملدا۔ جے ملدا وی اے تے نہ ہون دے برابر تاں اسی ایہہ رسم بنائی گئی پئی جن توں لے کے مرن تائیں ایہنوں ماپیاں دلوں کجھ نہ کجھ ملدا ای رہوے۔ سگوں ایہدے مرن مگروں دی دوہتریاں نوں ناکیاں دلوں کجھ نہ کجھ ملدا ای رہندا اے فیروزا خوشی دے موقعیاں اُتے اسی نہیں سگوں اوہدے سوہریاں ول کسے ڈیرے چلانا کر جان ویلے دی اوہدے پکیاں دلوں کجھ نہ کجھ ملدا اے۔ انچ دیاں ہووے کئی رسماں نہیں جیہڑیاں رتھل دیاں کئی مسئلیاں نوں بڑے سچ نال حل کر دیاں نیں تے ایہہ سماج وچ بڑی اچھی تھاں رکھ دیاں نیں۔ ایہناں رسماں نوں تن حصیاں وچ ونڈیا جاسکدا اے :

(۱) خوشی دیاں رسماں (۲) غمی دیاں رسماں (۳) عام رتھلی رسماں۔

ایہتھوں دے وٹیک دی تن طبقیاں وچ ونڈے ہوئے نیں :

۱۔ اُچے درجے دے امیر کبیڑ سرماہ دار تے جاگیراں والے۔

۲۔ وچلے طبقے دے لوگ۔

۳۔ ہیٹھلا تے غریب طبقہ۔

اُچے طبقے دے لوکیں تاں ایہہ رسماں گج وچ کے مناندے اسی نہیں پڑچکا لے تے ہیٹھلے طبقے دے لوکیں وی ایہناں رسماں رواجاں نوں نبھان وچ کوئی کسر نہیں چھڈ دے۔ ایس واسطے ایہہ رسماں اصل وچ تک دامثلہ بنیاں ہویاں نیں تے جوہیں تہی جان دے اوپئی تک تے آخر ساریاں دے مونہہ اُتے لگا ہویا اے۔ ایس

کر کے کیہ غریب تے کیہ امیر، ایہدی سنبھال توں ساریاں لے اپنا دین ایمان بنا لیا اے
 تے ایہناں رسماں دے جال وچ سارے دے سارے انج جکڑے پئے نہیں پیئ
 ایہناں توں خلاصی شکل ای نہیں سگوں ناممکن جیسی نظر آؤمندی اے۔ جیہڑا ایہناں توں
 چھٹکارے داسوچے اوہنوں پاگل تے کنجوس سمجھیا جاندا اے۔ ایہہ رسماں دی لوک
 عقیدیاں وانگ اوس رے ملے سماج دی پیداوار نہیں جس وچ ہندو، مسلمان، سکھ
 تے عیسائی اکٹھے رہندے سن تے نال نال رہن والیاں دا اک دوجے اُتے اثر پینا اک
 قدرتی امر اے۔ ایس لئی ایس ملی ملی رہتل دی پیداوار ایہہ رسماں اینیاں پکیاں پیڈیاں
 نہیں کہ پاکستان بنن مگروں دی ایہہ اوسے ای آہرنال نبھائیاں جارہیاں نیں جس آہر
 نال ایہہ پاکستان بنن توں پہلاں رے ملے سماج وچ نبھائیاں جاندیاں سن۔

(ماہنامہ لہراں)

